

सामान्य अध्ययन - 1

अभ्यासक्रम

ज्ञानेश्वर जाधव सर
(JRF, NET Political Science)

अभ्यासक्रम

भारतीय वारसा आणि संस्कृती, इतिहास आणि जागतिक भूगोल
महाराष्ट्राच्या काही भारांशासह

सामान्य अध्ययन - 1

कला आणि संस्कृती

- कलेचे रूप, साहित्य आणि स्थापत्य कला
- महाराष्ट्रातील संत चळवळ
- भक्ती चळवळ आणि तत्वज्ञान

इतिहास

- स्वातंत्र्यलढा - टप्पे आणि महत्त्वाचे व्यक्ती
- स्वातंत्र्योत्तर इतिहास
- जगाचा इतिहास आणि राजकीय तत्वज्ञान

भूगोल

- जगाचा प्राकृतिक भूगोल
- नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे वितरण आणि उद्योगांचे स्थान
- प्राकृतिक घटना आणि त्यांची वैशिष्ट्ये
- प्राणी आणि वनस्पती यांच्यातील बदल

भारतीय समाज

- भारतीय समाजाचे वैशिष्ट्ये आणि विविधता
- महिला, लोकसंख्या, दारिद्र्य, नागरीकरण
- जागतिकीकरणाचे भारतीय समाजावरील परिणाम
- जातीवाद, प्रांतवाद, धर्मनिरपेक्षता

कला आणि संस्कृती

- भारतीय संस्कृतीमध्ये प्राचीन ते आधुनिक काळापर्यंत असलेली कलेची रूपे, साहित्य व स्थापत्य कला यांच्या ठळक पैलूंचा समावेश केला राहिल.
- महाराष्ट्रातील संत चळवळीच्या विशेष संदर्भात भक्ती चळवळ आणि त्याचे तत्त्वज्ञान.

इतिहास

- आधुनिक भारताच्या इतिहासातील अठराव्या शतकाच्या मध्यापासून आजपर्यंतच्या महत्वपूर्ण घटना, महत्वपूर्ण व्यक्ती आणि समस्या.
- स्वातंत्र्यलढा - स्वातंत्र्य लढ्यातील विविध टप्पे आणि देशाच्या निरनिराळ्या भागांमधील स्वातंत्र्य लढ्यात योगदान देणारे महत्त्वाचे व्यक्ती व त्यांचे स्वातंत्र्य लढ्यातील योगदान.

इतिहास

- स्वातंत्र्योत्तर एकत्रीकरण आणि देशांतर्गत पुनर्रचना.
- जगाच्या इतिहासामध्ये १८ व्या शतकापासून औद्योगिक क्रांती, जागतिक युद्धे, देशांच्या भूसीमांची पुनर्रचना, वसाहतवाद, निर्वसाहतवाद, राजकीय तत्वज्ञान जसे की साम्यवाद, भांडवलशाही, समाजवाद इत्यादी. त्यांची रूपे व समाजावरील त्यांचा प्रभाव यांचा समावेश राहिल.

भूगोल

- जगाचा प्राकृतिक भूगोल व त्याची ठळक वैशिष्टे.
- जागतिक प्रमुख नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे वितरण, (दक्षिण आशिया व भारतीय उपखंड यांसह)
- जगातील विविध भागातील प्राथमिक, द्वितीय व तृतीय औद्योगिक सेवांच्या स्थानाला जबाबदार असणारे घटक (भारतासह).

भूगोल

- भूकंप, त्सुनामी, ज्वालामुखी हालचाली, चक्रिय वादळ इत्यादी अशा महत्त्वाच्या भूप्राकृतिक घटना, भौगोलिक वैशिष्टे आणि त्यांचे स्थान, महत्त्वाची भौगोलिक वैशिष्टे (जलाशये आणि हिमनग यांसह) तसेच वनस्पती आणि प्राणी यांच्यातील बदल व अशा बदलांचा परिणाम.

भारतीय समाज

- भारतीय समाजाची ठळक वैशिष्ट्ये आणि भारताची विविधता.
- महिला व महिला संघटनांची भूमिका, लोकसंख्या आणि त्या संबंधित मुद्दे, दारिद्र्य व विकासात्मक प्रश्न, नागरीकरण यांचेशी निगडित समस्या व त्यावरील उपाययोजना.
- जागतिकीकरणाचे भारतीय समाजावरील परिणाम.

भारतीय समाज

- सामाजिक सबलीकरण, जातीयवाद, प्रांतवाद आणि धर्मनिरपेक्षता.

धन्यवाद

upscinmarathi.com

@UPSCinMarathi

@UPSCin_Marathi